

Sygn. akt III AUa 1117/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 5 marca 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Antonina Grymel (spr.)
Sędziowie	SSA Tadeusz Szweda SSA Lena Jachimowska
Protokolant	Ewa Bury

po rozpoznaniu w dniu 5 marca 2013r. w Katowicach

sprawy z odwołania Z. N. (Z. N.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

o emeryturę górniczą

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w C.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach

z dnia 13 marca 2012r. sygn. akt VIII U 174/12

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

/-/SSA T.Szweda /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1117/12

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 16 grudnia 2011r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Z. odmówił Z. N. prawa do emerytury powołując się na treść art. 50a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych i wskazując, iż na jego wniosek z dnia 14 kwietnia 2009r. decyzją z dnia 8 maja 2009r. ustalono mu prawo do górniczej emerytury wobec spełnienia warunków wymienionych w przytoczonym przepisie. Zgodnie z art. 184 tej samej ustawy w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych

w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, ubezpieczonemu urodzonemu po dniu 31 grudnia 1948r. emerytura przysługuje m.in. po osiągnięciu wieku emerytalnego wynoszącego dla mężczyzn 60 lat oraz rozwiązaniu stosunku pracy w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem. Wnioskodawca tymczasem nie osiągnął wieku 60 lat oraz nie rozwiązał stosunku pracy.

W odwołaniu od powyższej decyzji ubezpieczony wniósł o ponowne rozpatrzenie jego sprawy podnosząc, iż następnie - po przyznaniu emerytury górniczej na podstawie decyzji z dnia 8 maja 2009r. - przeliczenie świadczenia mogło nastąpić po skończeniu 55 roku życia i upływie 30 miesięcy od ostatniego przeliczenia, co stało się faktem.

Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania powołując się na okoliczności przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji.

Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gliwicach wyrokiem z dnia 13 marca 2012r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał ubezpieczonemu prawo do emerytury górniczej, poczynając od dnia 1 grudnia 2011r.

Swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy poprzedził ustaleniem, iż Z. N. urodził się (...) Od 1 maja 1999r. jest uprawniony do emerytury, którą przyznano na podstawie art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Po nabyciu prawa do powyższego świadczenia podjął pracę jako stróż w Szkole Podstawowej Nr (...) w R..

W kwietniu 2009r. złożył wniosek o przyznanie kolejnej emerytury. Prawo do dochodzonego świadczenia zostało przyznane ubezpieczonemu na podstawie art. 50a ust. 1 cytowanej ustawy - od dnia 1 kwietnia 2009r. Do obliczenia części socjalnej emerytury przyjęto kwotę bazową z kwietnia 2009r.

W dniu 1 grudnia 2011r. odwołujący złożył wniosek o kolejną emeryturę, ponieważ przepracował ponad 30 miesięcy od daty ustalenia poprzedniego świadczenia.

Zaskarżoną decyzją odmówiono uwzględnienia powyższego wniosku.

W oparciu o poczynione ustalenia Sąd I instancji uznał, iż odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Wskazał, iż art. 53 ust. 1 powołanej ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stanowi, iż emerytura wynosi:

- 1) 24% kwoty bazowej, o której mowa w art. 19, z zastrzeżeniem ust. 3 i 4, oraz
- 2) po 1,3% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów składkowych,
- 3) po 0,7% podstawy jej wymiaru za każdy rok okresów nieskładkowych

- z uwzględnieniem art. 55.

Po myśli ust. 3 tego samego przepisu emeryturę, której podstawę stanowi kwota świadczenia, o którym mowa w art. 21 ust. 1 pkt 1 i ust. 2, oblicza się od tej samej kwoty bazowej, którą ostatnio przyjęto do ustalenia podstawy wymiaru, a następnie emeryturę podwyższa się w ramach waloryzacji przypadających od dnia nabycia uprawnień do emerytury.

Z mocy zaś jego ust. 4, przepisu ust. 3 nie stosuje się, jeżeli zainteresowany po nabyciu uprawnień do świadczenia, którego podstawę wymiaru wskazał za podstawę wymiaru emerytury, podlegał co najmniej przez 30 miesięcy ubezpieczeniu społecznemu lub ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym.

Sąd Okręgowy podkreślił, iż decydującą dla rozstrzygnięcia niniejszego sporu jest treść art. 21 ust. 1 i 2 powołanej ustawy, zgodnie z którymi podstawę wymiaru emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy, stanowi:

1) podstawa wymiaru renty w wysokości uwzględniającej rewaloryzację oraz wszystkie kolejne waloryzacje przypadające w okresie następującym po ustaleniu prawa do renty, z zastrzeżeniem art. 15 ust. 5.

Z ust. 2 powyższego przepisu wynika, iż przepis ust. 1 pkt 1 stosuje się przy ustalaniu podstawy wymiaru:

- 1) emerytury dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury;
- 2) renty z tytułu niezdolności do pracy dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do tej renty albo do emerytury.

Zdaniem Sądu I instancji, z powołanego przepisu wynika, iż zastosowanie art. 53 ust. 3 i 4 jest możliwe tylko w wypadku nabycia prawa do nowej emerytury ("stosuje się przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury - nowej - dla osoby, która wcześniej miała ustalone prawo do emerytury").

Tym samym, aby ubezpieczony mógł skorzystać z nowej kwoty bazowej do części socjalnej świadczenia, musi nabyć prawo do innej (nowej) emerytury oraz wykazać co najmniej 30 miesięcy ubezpieczenia po nabyciu prawa do poprzedniego świadczenia.

Ubezpieczony z chwilą ukończenia 55 lat nabył prawo do nowej emerytury, o której mowa w art. 50a ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W dniu nabycia prawa do pierwszej emerytury górniczej mógł skorzystać z prawa do tego świadczenia tylko na podstawie art. 48 tej ustawy, zaś w dniu 1 kwietnia 2009r. - na podstawie jej art. 50a ust. 2. W dacie złożenia kolejnego wniosku miał ukończone 55 lat, a więc mógł domagać się emerytury na podstawie art. 50a ust. 1. Aby bowiem nabyć prawo do nowej emerytury, po nabyciu prawa do starej emerytury, musi wystąpić element nowości, np. ukończenie innego wieku emerytalnego, osiągnięcie innego stażu emerytalnego. W niniejszej sprawie takie okoliczności wystąpiły.

Sąd Okręgowy zaznaczył, iż w jego ocenie, nie można mówić, iż ubezpieczony nabył prawo do nowej emerytury po przepracowaniu 30 miesięcy tylko w sytuacji, gdy w dacie nabycia prawa do poprzedniej emerytury spełniał warunki z kilku podstaw prawnych, np. gdy składa wniosek o emeryturę górniczą po raz pierwszy w wieku 55 lat, a spełnia przesłanki z art. 50e, art. 50 ust. 2 i art. 50 ust. 1, to po przepracowaniu 30 miesięcy nie nabędzie prawa do nowej emerytury górniczej z powodu braku nowej przesłanki.

Za błędne Sąd ten uznał przy tym stanowisko organu rentowego odmawiające prawa do emerytury z tytułu ukończenia wieku 55 lat na tej podstawie, że ubezpieczony pobiera emeryturę na podstawie art. 50a ust. 2 wspomnianej ustawy. W tym przepisie uregulowane są bowiem przesłanki do nabycia dwóch różnych emerytur górniczych. Żaden zaś przepis nie zakazuje stosowania art. 53 powyższej ustawy w przypadku, gdy prawa do emerytury zostały uregulowane w jednym przepisie.

Uznając zatem, iż w sprawie zachodzą przesłanki z art. 53 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Sąd I instancji na podstawie art. 477¹⁴ § 2 kpc orzekł o zmianie zaskarżonej decyzji.

Apelację od przedstawionego orzeczenia wywiódł organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości.

Powołując się na zarzut naruszenia przepisów prawa materialnego, tj. art. 50a ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na przyznaniu ubezpieczonemu uprawnionemu do emerytury górniczej ze

względu na wiek od 1 kwietnia 2009r., prawa do nowej emerytury górniczej - skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu podniósł, iż odwołujący od dnia 1 maja 1999r. był uprawniony do emerytury górniczej bez względu na wiek na podstawie art. 48 w związku z art. 49 cytowanej ustawy, zaś od 1 kwietnia 2009r. - do emerytury górniczej ze względu na wiek na podstawie art. 50a tej samej ustawy, której wysokość ustalono zgodnie z art. 53 ust. 4 ustawy (do obliczenia składnika emerytury wynoszącego 24% kwoty bazowej, przyjęto kwotę bazową obowiązującą w kwietniu 2009r., tj. 2.578,26 zł).

W dniu 1 grudnia 2011r. ubezpieczony wystąpił z wnioskiem o ustalenie uprawnień do kolejnej emerytury górniczej.

Wbrew odmiennemu stanowisku Sądu Okręgowego, w ocenie organu rentowego, w niniejszej sprawie nie zachodziły przesłanki do zmiany decyzji odmawiającej ubezpieczonemu prawa do powyższej emerytury.

Fakt, iż od 1 kwietnia 2009r. jest on uprawniony do emerytury górniczej bez względu na wiek (na podstawie art. 50a ustawy) oznacza tym samym, iż wyczerpane zostały możliwości prawne ustalenia kolejnej emerytury górniczej, ponieważ spełnienie warunków określonych w art. 50a ust. 2 wyczerpuje przesłanki określone w ust. 1.

Apelujący zwrócił nadto uwagę, iż w istocie roszczenie odwołującego zmierza do podwyższenia wysokości przyznanej już emerytury górniczej, a nie do ustalenia prawa do górniczej emerytury, ponieważ status emeryta odwołujący już posiada. Tym samym do oceny zasadności zgłoszonych roszczeń, na co jednoznacznie wskazuje systematyka wewnętrzna ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, winno stosować się przepisy zamieszczone w Rozdziale 3 "Zmiany w prawie do świadczeń i ich wysokości", a w tym przepis art. 109 ust. 1, który stanowi, iż na wniosek emeryta lub rencisty wysokość emerytury określonej w art. 53 ulega ponownemu ustaleniu na zasadach określonych w art. 110-113 ustawy. Tymczasem ustalenie uprawnień do kolejnej emerytury górniczej na podstawie art. 50a ustawy prowadzi do instrumentalnego posługiwania się art. 53 ust. 4 ustawy, co w ocenie organu rentowego, nie jest zgodne z intencjami ustawodawcy.

Skarżący podkreślił także, iż emerytury górnicze, zarówno co do zasad ich przyznawania, jak i ustalania ich wysokości z uwzględnieniem przeliczników górniczych (art. 51) z istoty stanowią wyraz szczególnych uprawnień przyznawanych tej grupie zawodowej w stosunku do ogólnych zasad stosowanych do pozostałych ubezpieczonych, a określonych w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasłużyła na uwzględnienie.

Rozważania w rozpatrywanym przypadku rozpocząć należy od przypomnienia, iż w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) wyznaczony jest przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych (por. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2010r., II UK 314/09, LEX nr 604214).

Inicjującą niniejsze postępowanie decyzją z dnia 16 grudnia 2011r. - wydaną na wniosek z dnia 1 grudnia 2011r. o emeryturę, organ rentowy odmówił Z. N. prawa do emerytury, powołując się na treść art. 50a ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009r., nr 153, poz. 1227 ze zm.) oraz art. 184 tej samej ustawy w związku z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r.

w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, co oznacza, iż zakres postępowania wyznaczonego odwołaniem od powyższej decyzji, obejmował wyłącznie ocenę trafności odmowy przyznania prawa do przedmiotowego świadczenia, co z kolei wymagało

zastosowania jedynie stosownych przepisów powołanej ustawy - określających warunki nabycia prawa do określonej emerytury, czyniąc niedopuszczalnym powoływanie jako podstawa rozstrzygnięcia przepisów art. 53 i art. 21 tej samej ustawy - regulujących kwestie związane z ustalaniem wysokości emerytury.

Nie budzi jakichkolwiek wątpliwości, iż ubezpieczony - w chwili obecnej - nie spełnia warunków do nabycia emerytury, o której mowa w art. 184 omawianej ustawy.

Z uwagi bowiem na przypadającą na dzień (...) datę urodzenia, bezspornie nie ukończył wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat - zgodnie z § 4 cytowanego rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1998r. w związku z art. 32 powyższej ustawy.

Wbrew odmiennej ocenie Sądu I instancji, zdaniem Sądu Apelacyjnego - Z. N. nie należy również do kręgu osób uprawnionych do przyznania emerytury górniczej na podstawie art. 50a powyższej ustawy, który w ust. 1 stanowi, iż górnicza emerytura przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) ukończył 55 lat życia;
- 2) ma okres pracy górniczej wynoszący łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 10 lat pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1;
- 3) nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego albo złożył wniosek o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

Po myśli ust. 2 tego samego przepisu - wiek emerytalny wymagany od pracowników: kobiet mających co najmniej 20 lat, a mężczyzn co najmniej 25 lat pracy górniczej i równorzędnej, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1, wynosi 50 lat.

Podkreślenia wymaga, iż w obecnym, tj. obowiązującym od 1 stycznia 2007r. stanie prawnym wyeliminowano pojęcie okresów zaliczalnych do pracy górniczej (w rozumieniu dotychczasowego art. 38 powołanej ustawy), obejmujących m.in. dawne okresy nieskładkowe - zaliczalne do pracy górniczej wymienione w art. 7 pkt 1a-c tej ustawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2012r., I UK 373/11, LEX nr 1215128).

Nadto, po uchyleniu z powyższą datą art. 48 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, brak również podstaw prawnych do zaliczenia okresu urlopu górniczego, który został wcześniej uwzględniony przy ustaleniu górniczych uprawnień emerytalnych w stanie prawnym obowiązującym przed 1 stycznia 2007r., w którym skorzystanie z równorzędnych z pracą górniczą okresów urlopu górniczego pozwalało nabyć górnikowi prawo do emerytury górniczej, zgodnie z art. 21 ust. 1-4 ustawy z 1998r. o dostosowaniu górnictwa węgla kamiennego do funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej oraz szczególnych uprawnieniach i zadaniach gmin górniczych w związku z art. 45 ustawy z 2003r. o restrukturyzacji górnictwa węgla kamiennego w latach 2003-2006 (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2012r., I UK 309/11, LEX 1165285).

Zaznaczyć nadto należy, iż jakkolwiek wspomniana ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - wśród rodzajów emerytur górniczych rozróżnia emeryturę górniczą bez względu na wiek i zajmowane stanowisko w przypadku wykonywania pracy górniczej pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez co najmniej 25 lat przyznawaną na podstawie jej art. 50e ust. 1 oraz przewidzianą w przytoczonym art. 50a emeryturę górniczą bez względu na datę urodzenia górnika przyznawaną w obniżonym wieku (55 lub 50 lat) przy 10 lub 15-letnim okresie pracy górniczej określonej w art. 50c ust. 1 w ogólnym okresie ubezpieczenia górnika (20/25 lat), nie sposób zgodzić się z prezentowanym przez Sąd Okręgowy poglądem, iż świadczenie, o którym mowa w tym ostatnim przepisie, tj. górnicza emerytura, której uzyskanie wiąże

się ze spełnieniem zarówno warunku odnoszącego się do osiągnięcia określonego w jego ust. 1 i 2 wieku oraz stażu pracy górniczej, w tym także okresu takiej pracy, o której mowa w art. 50c ust. 1, w istocie dotyczy dwóch różnych świadczeń i osoba, która z chwilą ukończenia 50 roku życia nabyła prawo do górniczej emerytury na podstawie ust. 2 tegoż przepisu, po uzyskaniu wieku 55 lat uzyskuje uprawnienie do górniczej emerytury w oparciu o jego ust. 1.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego bowiem przewidziana w art. 50a górnicza emerytura, której nabycie ustawodawca wiąże z osiągnięciem stosownego wieku, uzależnionego od określonego okresu pracy górniczej przewidzianej w art. 50c ust. 1 - pomimo, iż warunki do jej uzyskania określono w dwóch odrębnych ustępach tego przepisu, faktycznie stanowi rodzajowo tożsame świadczenie.

W konsekwencji też ubezpieczony, któremu z chwilą osiągnięcia wieku 50 lat przyznano prawo do górniczej emerytury na podstawie ust. 2 omawianego art. 50a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, tj. wobec wykazania okresu pracy górniczej wynoszącego łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 25 lat, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1, po ukończeniu 55 lat życia - tylko z tej przyczyny - nie nabędzie prawa do górniczej emerytury przewidzianej w ust. 1 art. 50a, albowiem w istocie po jego stronie nie wystąpiły jakiejkolwiek przesłanki uzasadniające uzyskanie prawa do kolejnego świadczenia - nadal uzależnionego od wykazania okresu pracy górniczej wynoszącego łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 25 lat, w tym co najmniej jedynie 10 lat pracy górniczej, o której mowa w art. 50c ust. 1.

Bez znaczenia pozostaje przy tym, akcentowana przez Sąd I instancji okoliczność, iż żaden przepis nie zakazuje zastosowania art. 53 "ustawy emerytalno-rentowej" w przypadku, gdy prawa do emerytury zostały uregulowane w jednym artykule.

Z punktu widzenia samego prawa do jakiegokolwiek emerytury, art. 53 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych nie ma wszak żadnego znaczenia, decydując jedynie o sposobie ustalenia wysokości tego rodzaju świadczenia, co nie stanowi jednak przedmiotu niniejszego postępowania, chociaż uwzględniając treść odwołania od kontrolowanej decyzji organu rentowego, wydaje się, iż wyłączną intencję ubezpieczonego stanowiło ponowne ustalenie wysokości przysługującego świadczenia - związane przy tym z faktem dalszego, tj. po dacie jego przyznania, podlegania ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym. Jednak również w tym przypadku powołany wyżej art. 53 nie znajduje zastosowania, albowiem zgodnie z art. 109 cytowanej ustawy wysokość emerytury określonej w art. 53 ulega ponownemu ustaleniu na zasadach określonych w art. 110-113.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Apelacyjny uznając apelację organu rentowego za w pełni uzasadnioną, na mocy art. 386 § 1 kpc zmienił zaskarżony wyrok orzekając jak w sentencji.

/-/SSA T.Szweda /-/SSA A.Grymel /-/SSA L.Jachimowska

Sędzia Przewodniczący Sędzia

JM